

Deres ref.
24/1027-1

Deres brev av:
13.03.2024

Vår ref.
LM

Dato:
12.06.2024

Merknader fra Boligprodusentenes Forening til forslag til statlige planretningslinjer for klima og energi

Innledning

Boligprodusentene avgir med dette merknader til forslag til statlige planretningslinjer for klima og energi.

Innledningsvis beskriver forslaget at formålet med planretningslinjen er å tydeliggjøre hvilke forventninger som stilles til stat, fylkeskommuner og kommuner om vektlegging av klima og energi i planlegging etter plan- og bygningsloven og øvrig myndighetsutøvelse.

Vi finner dessverre ikke at forslaget til nye retningslinjer bidrar til tilstrekkelig tydeliggjøring, og at forslaget derfor ikke bidrar til større forutsigbarhet for aktørene. Snarere tvert imot. **Vi ber departementet om å omarbeide forslaget og sende det ut på ny høring.**

Vi har to store boligutfordringer som må løses samtidig:

- sørge for tilstrekkelig boligbygging for å dekke boligbehovet,
- redusere den samlede miljøbelastningen fra boligbygging og tilpasse nye og eksisterende boliger til klimaendringene.

Retningslinjene vil gjelde for all planlegging etter plan- og bygningsloven og dermed direkte berøre alle landets boligbyggere. I det følgende peker vi på noen viktige hensyn som må ivaretas ved omarbeiding av forslaget.

Retningslinjene må hensynta tilstrekkelig boligbygging

Vi peker på at det er krise i boligbyggingen. Salget av nye boliger begynte å falle sommeren 2021, og den årlige boligbyggingen er nå halvparten av behovet for å dekke befolkningsveksten.

Kraftig renteoppgang har svekket kjøpekraften til kundene, samtidig som byggekostnadene har økt pga grunn av høyere materialpriser, langdryge reguleringsprosesser og nye krav. Det er blitt et gap mellom boligprisen kundene kan betale, og hva som kreves for å oppnå sunn lønnsomhet i nye boligprosjekter.

Før renteoppgangen var vi gjennom en lengre periode med svært lave renter og økt kjøpekraft hos kundene. I denne perioden kunne vi pådytte boligbyggingen nye og kostnadsdrivende krav, samtidig som den økte kjøpekraften hos kundene absorberte prisøkningene. Nå er situasjonene en annen. Det forventes at rentenivået vil holde seg relativt høyt, og at kjøpekraften vil være mer begrenset. For å kunne levere tilstrekkelig antall nye boliger til en pris som treffer markedet, må vi kutte kostnader og effektivisere alle prosessene knyttet til planlegging, prosjektering og bygging.

Retningslinjene må være tydelige og bidra til forutsigbarhet

En nøkkelfaktor for å holde kostnadene nede er et tydelig regelverk som gir forutsigbarhet for alle aktører. Dessverre bidrar ikke utkastet til nødvendig tydeliggjøring av hvilke krav som faktisk gjelder i kommunal planlegging og saksbehandling, eller hvordan kravene skal forstås. Vi finner at retningslinjene tilfører lite nytt, og heller forvirrer om hvilke krav som gjelder og hva det skal tas hensyn til i lokal planlegging.

Tekniske krav er forbeholdt byggt teknisk forskrift (TEK)

Det er et bærende prinsipp for plan- og bygningsloven at krav til tekniske løsninger i det enkelte bygg er forbeholdt byggt teknisk forskrift (jf Ot.prp. nr. 32 (plandelen) side 222). Departementet har ved flere anledninger bekreftet dette prinsippet, eksempelvis gjennom brev til Boligprodusentene datert 6. januar 2015 (ref 14/6661-3).

Vi peker på at byggt teknisk forskrift (TEK17) i dag stiller tydelige krav som adresserer sirkulær økonomi, energieffektivitet, energiforsyning og klimagassutslipp, jf:

- § 9-5. Byggavfall og ombruk
- § 14-2. Krav til energieffektivitet
- § 14-4. Krav til løsninger for energiforsyning
- § 17-1. Klimagassregnskap fra materialer

Forslaget til nye retningslinjer sier i punkt 4.1 femte ledd om ansvaret for å skaffe og bruke kunnskap at:

"Kommunene skal ta oppdatert kunnskap i bruk i egen samfunns- og arealplanlegging, annen myndighetsutøvelse og i kommunens øvrige virksomhet, herunder:

l. bruke kunnskap omtalt i punkt 4.1 bokstav a-h

(...)

Forslaget til nye retningslinjer sier videre i punkt 4.2 om energi- og klimaplanlegging at:

"a. Kommunene skal i sin samfunnsplanlegging innarbeide ambisiøse og konkrete mål, tiltak og virkemidler for klimaomstilling, og effektiv og fleksibel energibruk, i egen virksomhet og innen sitt geografiske område, i tråd med punkt 4.1 bokstav l-r."

Vi finner det uklart hva som menes med at kommunen skal ta i bruk oppdatert kunnskap og innarbeide ambisiøse og konkrete mål, tiltak og virkemidler i egen virksomhet og innen sitt geografiske område.

Bestemmelsene kan leses som at kommunene gjennom sin rolle som planmyndighet kan stille krav i plan knyttet til f.eks. energieffektivitet, klimagassutslipp og sirkulær økonomi. I praksis betyr

dette at kommunen kan innføre tekniske krav i plan, at kravene da gjelder i hvert enkelt tiltak, og at tilfredsstillelse av de kommunale særkravene skal underlegges byggesaksbehandling. Vi peker på at dette i så fall helt strider med det bærende prinsippet beskrevet i St.prp. nr. 32 om at tekniske krav er forbeholdt byggteknisk forskrift.

Vi støtter at kommunene skal kunne ha stort energi- og klimaengasjement. De må gjerne stille strenge krav i egne bygg eller i egne prosjekter. Men innføring av kommunale, tekniske særkrav i plan er ikke veien å gå. Vi viser bl.a. til at gjeldende krav i energi og klimagasskrav i TEK17 henviser til norske standarder og omforente beregningsmetoder. Dette gir trygghet og forutsigbarhet for alle aktørene.

Boligprodusentene ber om at retningslinjene:

- presiserer at kommunene ikke har hjemmel til å stille tekniske krav i plan,
- definerer hva som menes med "egen virksomhet" og "geografisk område".

Fjern bestemmelse om vurdering av rehabilitering/gjenbruk mot riving/nybygging

Forslaget til nye retningslinjer sier i punkt 4.3 bokstav f at kommunen skal vurdere om klimagassutslippene fra rehabilitering og gjenbruk av bygninger er mer bærekraftig enn riving:

" f. Kommunene skal vurdere om rehabilitering og gjenbruk av bygninger samlet sett er en mer bærekraftig løsning for å redusere klimagassutslipp enn regulering til riving."

Vi advarer mot denne bestemmelsen. Vi frykter at den vil gi større uforutsigbarhet, være kostnadsdrivende, og innebære enda en barriere for målet om tilstrekkelig boligbygging.

Vi mener at den foreslåtte bestemmelsen på en uheldig måte fremmer at rehabilitering/gjenbruk minst er likeverdig til riving/nybygging. Dette vil sjeldent være tilfellet. Naturhensyn og knutepunktstankeganger tilsier at vi skal utnytte grå arealer, og bygge høyt og tett rundt kollektivknutepunkt. Dette betyr kraftig transformasjon for å oppnå høy utnyttelse. Byggene som allerede er der, vil svært sjelden tilrettelegge for den ønskede, høye utnyttelsen. I praksis vil alternativet med rehabilitering og gjenbruk derfor bety vesentlig lavere utnyttelse, og ikke være likeverdig til alternativet med riving og nybygging.

Vi påpeker videre er det uklart hvilken funksjonell enhet som skal ligge til grunn for vurderingen. Skal det forutsettes at samme grad av utnyttning oppnås med rehab/gjenbruk som med riving/nybygging, eller skal de to alternativene vurderes ut fra forskjellige forutsetninger? Sistnevnte vil i så fall være en "epler og pærer"-sammenligning.

Til slutt viser vi til at TEK17 § 17-1 har innført krav om klimagassregnskap fra materialer. KDD og DiBK har etablert en nasjonal metode som angir hvordan utslippene skal beregnes. Metoden baserer seg på utslippene fra faktisk bruk av materialer, og legger opp til at det skal brukes produktspesifikke utslippsdata hentet fra miljødeklarasjonene (EPDer). Beregningene baseres på omforente norske og internasjonale standarder; NS-EN 15978:2011, NS 3720:2018, NS-EN 15084:2012 og NS-EN 15804:2019. Dersom samme beregningsmetode skal brukes opp mot denne foreslåtte bestemmelsen i retningslinjen, så innebærer dette en detaljprosjektering av begge alternativer i tidlig planfase; både alternativet med rehab/gjenbruk og alternativet med riving/nybygging. Slik detaljprosjektering hører ikke hjemme i planfasen!

Vi støtter derfor ikke foreslått bestemmelsen i 4.3 bokstav f, og ber om at den strykes

Boligprodusentene ber om at foreslått bestemmelse i punkt 4.3 bokstav f strykes.

Detaljerte merknader til utkast retningslinjer

1. Formål

Formålet med retningslinjene er å sikre at klima og energi vektlegges i planleggingen etter plan- og bygningsloven og øvrig myndighetsutøvelse og virksomhet i stat, kommunene og fylkeskommunene. Klima omfatter både reduksjon av klimagassutslipp og tilpasning til forventede klimaendringer. Retningslinjene tydeliggjør statens forventninger til hvordan dette skal gjøres, og statens bidrag til kunnskapsgrunnlag og veiledning.

Retningslinjene skal bidra til at:

- a) *Norge når sine nasjonale klimamål som fastsatt i klimaloven*
- b) *livsgrunnlaget og naturmangfoldet sikres for dagens og framtidige generasjoner*
- c) *samfunnet og økosystemene forberedes på og tilpasses klimaendringene og god forsyningsikkerhet for energi opprettholdes*
- d) *arbeidet med å redusere klimagassutslipp, mer effektiv og fleksibel energibruk, bedre klimatilpasning og andre miljømål ses i sammenheng*
- e) *stat, fylkeskommuner og kommuner får klargjort sine roller og ansvar*
- f) *kommuner og fylkeskommuner prioriterer klima- og energihensyn i sin myndighetsutøvelse, og kommunene i sin virksomhet*

Boligprodusentene ber om at det defineres hva som menes med "øvrig myndighetsutøvelse og virksomhet" og at det presiseres at kommunene ikke har anledning til å innføre tekniske særkrav i plan.

2. Virkeområde

Retningslinjene gjelder for hele landet.

Retningslinjene skal legges til grunn ved kommunal, regional og statlig planlegging etter plan- og bygningsloven, og kommunal virksomhet.

Retningslinjene skal legges til grunn i enkeltvedtak som kommunale, regionale og statlige organer treffer etter plan- og bygningsloven og annen lovgivning.

Statsforvalteren, statlige sektormyndigheter og fylkeskommunene skal legge retningslinjene til grunn for sin veiledning, samordning, og øvrig medvirkning i planprosesser.

Boligprodusentene ber om at det defineres hva som menes med "kommunal virksomhet" og "i enkeltvedtak (...) etter plan- og bygningsloven og annen lovgivning".

3. Generelle retningslinjer

Hensynet til klima, natur og energi skal ha høy prioritet i sektorenes arbeid, og sees i sammenheng. Det skal også tas hensyn til effektiv ressursbruk for samfunnet.

Statlige, regionale og kommunale organer skal i sin planlegging og enkeltvedtak etter plan- og bygningsloven eller annen lovgivning legge til rette for:

- a. *arealbruk og løsninger som reduserer klimagassutslippene og støtter omstilling til et lavutslippssamfunn*
- b. *effektiv og fleksibel energibruk*
- c. *en sirkulær økonomi*
- d. *at samfunnet og økosystemene forberedes på og tilpasses et klima i endring*

Kommunene skal også legge til rette for dette i sin øvrige virksomhet.

Arbeidet med utslippsreduksjoner og klimatilpasning skal støtte opp om arbeidet med å nå FNs bærekraftsmål.

Kommunene, fylkeskommunene og staten skal samarbeide slik at hensynet til reduksjon av klimagassutslipp, tilpasning til et klima i endring, og effektiv og fleksibel energibruk er godt samordnet på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

Statlige instanser skal bistå kommunene i arbeidet med å finne lokale løsninger som ivaretar hensynet til både lokalsamfunnsutvikling, klimagassutslipp og klimatilpasning.

Planer i strid med retningslinjene kan gi grunnlag for innsigelse eller innvending.

Innsigelse eller innvending skal avgrenses til konflikter med nasjonale eller vesentlige regionale interesser.

Boligprodusentene ber om at det defineres hva som menes med:

- "enkeltvedtak etter plan- og bygningsloven eller annen lovgivning "
- "i sin øvrige virksomhet".

4. Retningslinjer for klimagassreduksjon og energiplanlegging

4.1. Staten, fylkeskommunene og kommunene sitt ansvar for å skaffe og bruke kunnskap

Staten skal levere følgende oppdaterte kunnskap til bruk i omstillingsarbeidet:

- a. *regnskap for direkte utslipp i kommunene*
- b. *regnskap for utslipp og opptak fra skog- og arealbrukssektoren i kommunene*
- c. *kommunefordelt energiregnskap*

Staten skal gi veiledning og informasjon om:

- d. *aktuelle klimatiltak og virkemidler*

- e. karbonrike arealer
- f. hvordan kommunen kan få en overordnet oversikt over direkte klimagassutslipp fra kommunenes egen virksomhet
- g. effektiv og fleksibel energibruk
- h. hvordan sirkulær økonomi kan bidra til å redusere klimagassutslipp

Fylkeskommunene skal ta oppdatert kunnskap i bruk i regional planlegging, herunder:

- i. bruke kunnskap omtalt i punkt 4.1 bokstav a-h
- j. i sitt planarbeid ha oversikt over regionale aktiviteter og utviklingstrekk som kan medføre betydelige endringer i utslipp og energibruk
- k. bruke kunnskapen i punkt 4.1 bokstav a-j i sin rolle som veileder for kommunene

Fylkeskommunene bør ta initiativ til samarbeid og læring om klimaomstilling på tvers av kommunegrenser og regioner, og spesielt rette sitt arbeid mot kommuner som vil ha særlig stor nytte av det. Det samme gjelder for effektiv og fleksibel energibruk.

Kommunene skal ta oppdatert kunnskap i bruk i egen samfunns- og arealplanlegging, annen myndighetsutøvelse og i kommunens øvrige virksomhet, herunder:

- l. bruke kunnskap omtalt i punkt 4.1 bokstav a-h
- m. ha en overordnet oversikt over direkte klimagassutslipp fra kommunens egen virksomhet
- n. ha oppdatert oversikt over energibruk og relevante energieffektiviseringstiltak i kommunens egen virksomhet
- o. ha oppdatert oversikt over muligheten for forsyning av varme og kjøling basert på lokale energikilder, herunder overskuddsvarme
- p. ha oversikt over lokale aktiviteter og utviklingstrekk som kan medføre betydelige endringer i klimagassutslipp og energibruk
- q. innhente informasjon fra lokale nettkonsesjonærer om kraftnett og søke å innhente informasjon fra fjernvarmeaktører om fjernvarmenett.
- r. samarbeide med nettselskapene i deres utredningsprosesser, herunder i å avdekke behov for utvidelser i kraftnettkapasitet og alternativer til dette

Boligprodusentene ber om at det defineres hva som menes med "annen myndighetsutøvelse og i kommunens øvrige virksomhet".

4.2. Retningslinjer for overordnet kommunal og regional klima- og energiplanlegging

Fastsetting og oppfølging av mål og tiltak i styringsdokumenter:

- a. Kommunene skal i sin samfunnsplanlegging innarbeide ambisiøse og konkrete mål, tiltak og virkemidler for klimaomstilling, og effektiv og fleksibel energibruk, i egen virksomhet og innen sitt geografiske område, i tråd med punkt 4.1 bokstav l-r.
- b. Mål, tiltak og virkemidler skal utarbeides med innspill og medvirkning fra kommunens innbyggere og sivilsamfunn.
- c. Målene skal knyttes til konkrete tiltak og virkemidler, og innarbeides i styringsdokumenter som revideres regelmessig, minst hvert fjerde år.
- d. Kommunene bør prioritere tiltak og virkemidler som er kostnadseffektive sammenlignet med andre tiltak og virkemidler som kan gjennomføres for å nå målene

- kommunene har fastsatt i tråd med punkt 4.2 bokstav a.*
- e. Styringsdokumentene skal vise en tydelig fordeling av ansvar for oppfølging, og tidsfrister for gjennomføring av tiltak.*
 - f. Fylkeskommunene skal i sin regionale planstrategi sette ambisiøse og konkrete klima- og energimål, og vurdere hvordan klima- og energihensyn skal tas opp gjennom videre regional planlegging. Mål og eventuelle tiltak bør være i tråd med punkt 4.2 bokstav h-n.*
 - g. Kommunene og fylkeskommunene skal evaluere sin måloppnåelse. Evalueringen skal legges til grunn i den regelmessige revideringen jf. punkt 4.2 bokstav c og offentliggjøres.*

Retningslinjer for klima- og energiarbeidet:

- h. Kommunene skal legge til rette for lavest mulig utslipp og strekke seg mot nullutslipp i hele sin virksomhet.*
- i. Kommunene skal ta i bruk og fremme klimavennlige og energieffektive løsninger i egen virksomhet, og i anskaffelser etter regelverket om offentlige anskaffelser.*
- j. Kommunene skal redusere energibruken i egen drift, og gjennomføre tiltak som øker energifleksibiliteten der dette er relevant og på en måte som også hensyntar klima.*
- k. Kommunene og fylkeskommunene skal i sin rolle som samfunnsutvikler, aktivt legge til rette for at næringslivet og innbyggerne kutter sine utslipp, sin energibruk, og omstiller seg til lavutslippssamfunnet og en sirkulær økonomi.*
- l. Kommunene bør legge til rette for mer fornybar energiproduksjon og avklare behovet for areal til vindkraft og solkraft.*
- m. Kommunene skal samarbeide med fjernvarmekonsesjonærer for å utnytte lokale varmeressurser på en god måte.*
- n. Kommunene skal samarbeide med nettselskapene i deres utredningsprosesser, herunder i å avdekke behov for utvidelser i kraftnettkapasitet og alternativer til dette.*

Boligprodusentene ber om at det presiseres at kravet om at kommunene "skal i sin samfunnsplanlegging innarbeide ambisiøse og konkrete mål, tiltak og virkemidler for klimaomstilling, og effektiv og fleksibel energibruk, i egen virksomhet og innen sitt geografiske område", ikke hjemler at kommunen kan stille tekniske særkrav i plan, jf. at tekniske krav er forbeholdt byggeteknisk forskrift.

4.3. Retningslinjer for hvordan klimagassreduksjon, omstilling og effektiv og fleksibel energibruk skal ivaretas i arealplanlegging

For å nå nasjonale klimamål, må arealplanleggingen legge til rette for utslippsfrie, arealeffektive, energieffektive og ressurseffektive løsninger.

Følgende gjelder for hvordan klima- og energihensyn skal ivaretas i arealplanleggingen:

- a. Reduksjon av klimagassutslipp skal vektlegges i arealplanleggingen.*

- b. *For å nå lavutslippssamfunnet skal planmyndigheten aktivt legge til rette for at transport, bosetting og næringsaktiviteter kan skje med så lave utslipp som mulig og at det tilrettelegges for effektiv og fleksibel energibruk.*
- c. *Planmyndigheten skal ha oversikt over hvilke arealer som er betydelige karbonlagre. Omdisponering og nedbygging av karbonrike arealer, inkludert myr, tidevannssump og andre typer våtmark og skog, skal unngås så langt som mulig, slik at arealenes evne til lagring og opptak av karbon opprettholdes. Alternative arealer skal vurderes, og konsekvenser skal belyses. Areal- og naturregnskap som verktøy bør vurderes.*
- d. *Kommunene skal legge til rette for utnyttelse av lokale varme- og kjølekilder, herunder overskuddsvarme. Kommunene skal også legge til rette for fjernvarme eller andre felles løsninger for varme- og kjøleforsyning der det er hensiktsmessig.*
- e. *Ved planlegging av nye områder for utbygging, fortetting eller transformasjon, skal planmyndigheten vurdere hvordan tilrettelegging for sirkulære løsninger kan bidra til reduserte klimagassutslipp og klimatilpasning, f.eks. samlokalisering, massehåndtering og god infrastruktur for ombruk og avfall.*
- f. *Kommunene skal vurdere om rehabilitering og gjenbruk av bygninger samlet sett er en mer bærekraftig løsning for å redusere klimagassutslipp enn regulering til riving.*
- g. *Kommunene skal sette av tilstrekkelig areal på egnede steder til hurtigladestasjoner for kjøretøy og fartøy, og søke å koordinere dette slik at det er en god lokal og regional spredning på ladestasjonene.*
- h. *Planbeskrivelsen og saksframlegget skal vise hvordan nasjonale hensyn til klimagassreduksjon, klimatilpasning og energi er ivaretatt jf. plan- og bygningsloven §§ 4-2 første ledd og 11-14 andre ledd og 12-12 første ledd.*

Boligprodusentene ber om at kravet i bokstav f fjernes om at "Kommunene skal vurdere om rehabilitering og gjenbruk av bygninger samlet sett er en mer bærekraftig løsning for å redusere klimagassutslipp enn regulering til riving".

5. Retningslinjer for klimatilpasning

Departementet foreslår ikke endringer i disse retningslinjene for klimatilpasning. Boligprodusentene anbefaler likevel at det også her presiseres at tekniske krav er forbeholdt byggeteknisk forskrift.

5.1. Generelt

Arbeidet med klimatilpasning skal bidra til at samfunnet blir bedre rustet til å møte klimaendringene, gjennom å sikre at kommuner og fylkeskommuner unngår eller begrenser risiko, sårbarhet og ulemper, og drar nytte av eventuelle fordeler som følge av endringer i klimaet.

Klimatilpasning handler om å ta hensyn til dagens og framtidens klima. Klimaendringer vil påvirke natur og samfunn både på kort og lang sikt. Å ta hensyn til klimaet og endringer i dette, sammen med øvrige endringer i samfunnet, er avgjørende for å sikre en bærekraftig utvikling. Et livskraftig og variert naturmiljø er mindre sårbart for endringer, og kan medvirke

til samfunnets tilpasning. Hensynet til klimatilpasning virker sammen med andre overordnede og tverrsektorielle mål for samfunns- og arealutvikling.

5.2. Samarbeid og ansvar for gjennomføring

Klimatilpasning er et sektorovergripende hensyn som krever samordning og samarbeid på tvers av sektorer, og mellom kommunale, fylkeskommunale og statlige organer.

Kommunene har etter plan- og bygningsloven en særlig viktig rolle som planmyndighet, og skal i sine planprosesser legge til rette for at berørte myndigheter deltar og bidrar aktivt.

Fylkeskommunene bør ta initiativ til samarbeid og læring om klimatilpasning i nettverk, herunder regionalt planforum, på tvers av kommunale og regionale grenser. Sektormyndigheter med overlappende eller tilgrensende ansvarsområder skal vurdere behovet for samarbeid og samordning i forbindelse med veiledning og deltakelse i planprosesser.

Kommunale, fylkeskommunale og statlige organer skal innenfor sine ansvarsområder anvende tilgjengelig kunnskap om klima, ventede endringer og konsekvenser av disse, i tillegg til kunnskap om tiltak for tilpasning. Nasjonale organer vil, med bistand fra fylkeskommunen, statsforvalteren og andre statlige organer på regionalt nivå, innhente, systematisere og tilrettelegge kunnskapen for bruk i planlegging, og gjøre den tilgjengelig for aktuelle brukere.

5.3. Krav til planprosess og beslutningsgrunnlag

Det skal i alle planer etter plan- og bygningsloven gjøres rede for hvilket kunnskapsgrunnlag som legges til grunn for planleggingen. Dersom det er usikkerhet knyttet til tilgjengelig kunnskapsgrunnlag som har betydning for utfallet av planen, skal dette tydelig framgå.

Når konsekvensene av klimaendringene vurderes, skal høye alternativer fra nasjonale klimaframskrivninger legges til grunn. Dette er nærmere forklart i veiledere og i de fylkesvise klimaprofilene som er utarbeidet. Klimaprofilene vil være en viktig del av kunnskapsgrunnlaget. Planmyndigheten må selv vurdere behovet for å supplere nasjonal og regional informasjon med kunnskap om lokale forhold, herunder tidligere uønskede naturhendelser.

Kommunal og regional planstrategi skal omtale behovet for oppdatering av eksisterende eller utarbeiding av nye planer, i lys av forventede klimaendringer og tidligere uønskede naturhendelser. I planstrategien skal det gjøres en vurdering av om hensynet til et endret klima innebærer et behov for oppheving eller revisjon av gjeldende planer.

Fylkeskommunene bør i sine regionale planer vurdere hvordan fylket kan legge til rette for klimatilpasning på alle samfunnsområder, i tråd med plan- og bygningslovens formål.

Kommuneplanens samfunnsdel skal inkludere en overordnet vurdering av om klimaendringer vil påvirke langsiktige utfordringer, mål og strategier. Vurderingen skal skille mellom forhold av betydning for arbeidet med kommuneplanens arealdel, og forhold av betydning for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Samtidig bør

kommunen kartlegge økosystemer og arealbruk med betydning for klimatilpasning. Spesielt våtmarker, myrer, elvebredder og skog som kan dempe effektene av klimaendringer er viktige å ivareta i arealplanleggingen. Forvaltningen av skog og jord kan også bidra med forsynende og opprettholdende tjenester som er viktige å ivareta.

I kommuneplanens samfunns- og handlingsdel, samt andre relevante planer, bør kommunen basert på lokale forhold, vurdere hvordan endringer i klima kan påvirke blant annet samfunnssikkerhet, kritisk infrastruktur, natur og kulturmiljø, befolkningens helse, samt forutsetninger for berørte næringer, og hvordan dette skal følges opp.

Kommuneplanens arealdel må brukes aktivt for å oppnå en samlet arealdisponering som ivaretar hensynet til et klima i endring. I planprogrammet skal det gjøres en vurdering av om hensynet til et endret klima innebærer behov for oppheving eller revisjon av gjeldende reguleringsplaner.

Arealer som vurderes tatt i bruk til utbyggingsformål i kommune- og reguleringsplaner kan være utsatt for farer, som for eksempel flom og skred. Utbygging kan også øke påkjenningen for nedenforliggende arealer. For å kunne forebygge tap av liv, helse, kritisk infrastruktur og andre materielle verdier er det nødvendig at det, gjennom risiko- og sårbarhetsanalyser tidlig i planprosessen, vurderes om klimaendringer gir et endret risiko- og sårbarhetsbilde.

Ved planlegging av nye områder for utbygging, fortetting eller transformasjon, skal det vurderes hvordan hensynet til et endret klima kan ivaretas. Det bør legges vekt på gode helhetlige løsninger og ivaretagelse av økosystemer og arealbruk med betydning for klimatilpasning, som også kan bidra til økt kvalitet i uteområder. Planer skal ta hensyn til behovet for åpne vannveier, overordnede blågrønne strukturer, og forsvarlig overvannshåndtering.

Bevaring, restaurering eller etablering av naturbaserte løsninger (slik som eksisterende våtmarker og naturlige bekker eller nye grønne tak og vegger, kunstige bekker og basseng mv.) bør vurderes. Dersom andre løsninger velges, skal det begrunnes hvorfor naturbaserte løsninger er valgt bort.

6. Ikrafttredelse

Retningslinjene trer i kraft straks. Retningslinjene erstatter Statlig planretningslinje 28. september 2018 nr. 1469 for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning i kommunene.